

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu Kararı

Tarih: 09.02.2005

Karar No:11

Dilekçe No	Dilekçe Sahibinin Adı, Soyadı Adresi	Dilekçe Konusu
4143	Mustafa Akbaba Nailbey Mh. Akın Sk. No:105 Elazığ	Gece bekçilerinin, özel kanunlarında belirtilen görevlerden farklı hizmetlerde çalıştırıldığına ilişkin.
7050	Alpaslan Altay Ankara Polis Evi Müdürlüğü Dikmen Cad. No.97 Dikmen-Ankara	Gece bekçilerinin yasal ve fiili olarak yürüttüğü hizmete uygun, "Yardımcı Hizmetler" sınıfında değil de, "Emniyet Hizmetleri" sınıfında yer almalarına ilişkin.
2987	Serdar Kocaoğlu Eğitim Fak. Fen Bil. Öğrt.Böl. 3. Sınıf Öğrencisi Kırşehir	Gece bekçilerinin yasal ve fiili olarak yürüttüğü hizmete uygun, "Yardımcı Hizmetler" sınıfında değil de, "Emniyet Hizmetleri" sınıfında yer almalarına ilişkin.
7036	Süleyman Uysal Şehit Kemal Sunar Polis Merkezi Amirliği Burdur	Gece bekçilerinin yasal ve fiili olarak yürüttüğü hizmete uygun, "Yardımcı Hizmetler" sınıfında değil de, "Emniyet Hizmetleri" sınıfında yer almalarına ilişkin.
6896	Ali Sait Öksüz Yaylacık Mah. Çağla Sk. Kuzey Ap. No: 11/7 Akcaabat / Trabzon	Emekli gece bekçilerinin taşıma ruhsatlı silahlarının harçtan muaf tutulmasına ilişkin.
793	Niyazi Yılmaz 4 Eylül Mh.17,Sk.No.21 Sivas	Emekli gece bekçilerinin taşıma ruhsatlı silahlarının harçtan muaf tutulmasına ilişkin.

Komisyonumuz, çarşı ve mahalle bekçilerinin, yardımcı hizmetler sınıfından emniyet hizmetleri sınıfına alınması, emekli olan çarşı ve mahalle bekçilerinin kendilerine tanınan silah taşıma ruhsatını, diğer emniyet mensupları gibi ücretsiz olarak alabilmeleri, gece bekçilerinin mevzuatta belirtilen görevlerden farklı işlerde çalıştırılmaması istemli –isimleri yukarıda belirtilen şahıslara ait- dilekçeleri, Başbakanlık, İçişleri ve Maliye Bakanlıkları temsilcilerinin de katıldığı 13.01.2005 tarihli, 4 üncü toplantısında -dilekçe konularının birbiriyle bağlantısından dolayı- birlikte incelemiş ve karara bağlamıştır.

I- Hükümet Temsilcileri Tarafından Yapılan Açıklamalar:

Komisyonumuza katılan Hükümet temsilcileri, çarşı ve mahalle bekçiliği mesleğinin gelişimi, sorunları ve bunların çözümüne yönelik yapılan çalışmalar hakkında, bilgi vermişlerdir. Hükümet temsilcileri yaptıkları açıklamalarda özetle;

Çarşı ve mahalle bekçilerinin, önceleri mülki idare amirlerinin emir ve talimatları doğrultusunda, il özel idarelerine bağlı olarak çalışmakta iken, 1976 yılında yapılan kanuni düzenlemeyle, kadroları ve özlük haklarıyla beraber, Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlandığını,

Bu hizmet personelinden yeteri kadar verim alınamadığı için 1993 yılından itibaren çarşı ve mahalle bekçisi kadrosuna personel alınmadığı ve şu anda Emniyet Genel Müdürlüğü kadrolarında görev yapan 7 430 çarşı ve mahalle bekçisi olduğunu,

Bu mesleği icra edenlerden; 900'ü ilkokul, 3 843'ü ortaokul, 2 426'ü üç yıllık lise, 115'i dört yıllık lise, 128'i ön lisans ve 18'inin de lisans derecesinde eğitim seviyesine sahip olduklarını,

Çarşı ve mahalle bekçilerine, belli bir program dahilinde periyodik olarak hizmet içi eğitim verildiğini,

Görevleri ve sorumlulukları, 722 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunuyla belirlenmiş bu meslek mensuplarının, silahlı olarak, gün doğumundan, gün batımına kadar süren mesai saatiyle, genel kolluk hizmetlerine yardımcı olmak üzere, mülki idare amirlerinin emir ve talimatları doğrultusunda hizmet verdiklerini,

Bu meslek mensuplarının bir suça müdahil olduklarında, polis gibi görev yaptıklarını ve gerektiğinde silah kullanarak, şüpheliyi yakalayıp karakola kadar getirme yetkileri bulunduğunu,

Eğitim seviyelerinin düşük olmasından ve emniyet personeli mensuplarında aranılan, "kendi doğum yerlerinde çalışmama şartının", bu meslek mensuplarında aranmamasından dolayı, emniyet teşkilatı olarak, geçce bekçilerinin "emniyet hizmetleri sınıfında" yer almalarını uygun görmediklerini,

Gece bekçilerinin mağduriyetlerinin giderilmesine yönelik, fiili ve kanuni olarak yürüttükleri hizmete uygun olarak "yardımcı hizmetler sınıfından" çıkarılarak "yardımcı emniyet hizmetleri sınıfı" adı altında oluşturulacak sınıfa dahil edilmelerine yönelik İçişleri Bakanlığı tarafından bir yasa tasarısı çalışmaları olduğunu,

Ancak, Adalet Bakanlığınca, diğer kamu kurumlarındaki benzer görevleri yürüten bekçilerin de, oluşturulması düşünülen bu sınıf kapsamında değerlendirilmemesinin, Anayasanın eşitlik kuralına aykırı olduğu gerekçesiyle, tasarı taslağının aleyhinde olumsuz görüş bildirildiğini,

Şu ana kadar, Başbakanlık bünyesinde yapılan Devlet personel rejimi çalışmaları sırasında, memur sendikalarınca, geçce bekçileriyle ilgili bir sorunun gündeme getirilmediği, ama, konunun mutlaka personel reformu çalışmaları sürecinde çeşitli boyutlarıyla ele alınacağını,

Emekli emniyet mensuplarına tanınan harçsız silah ruhsatı edinme hakkının, çarşı ve mahalle bekçilerine tanınmadığını ve bu haksızlığın giderilmesinin 6136 sayılı Ateşli Silahlar Ve Bıçaklar Kanununda yapılacak düzenlemeye bağlı olduğunu, İçişleri Bakanlığının bu

mağduriyeti gidermeye yönelik yasa tasarısı çalışmasının devam ettiğini ve kısa bir süre zarfında bu çalışmayı olgunlaştıracaklarını,

Yine emniyet hizmetleri mensuplarına (yirmi yıllık çalışma karşılığında) 5 yıllık yıpranma hakkı tanınmasına rağmen çarşı ve mahalle bekçilerine bu hakkın tanınmadığını, Emekli Sandığı Kanununda değişiklik gerektiren bu mağduriyetin giderilmesine yönelik kanun tasarısı çalışmalarının devam ettiğini,

Çarşı ve mahalle bekçilerinin, kanunlarında sayılan görevlerinden farklı işlerde çalıştırıldıklarına ilişkin sorunun giderilmesine yönelik, Emniyet Genel Müdürlüğünce bir genelge yayınladıklarını; ama, uygulamada mülki idare amirlerinin inisiyatifiyle bu personelin farklı işlerde çalıştırıldıklarının görüldüğünü,

belirtmişlerdir.

II- Komisyonca Yapılan Tespitler ve Değerlendirmeler

1- Çarşı Ve Mahalle Bekçilerinin Hizmet Sınıfının Değiştirilmesine İlişkin Değerlendirme:

Bilindiği gibi genel kolluk hizmetleri, kamu düzenini (toplumun güvenliğini, dirlik ve esenliğini, genel ahlakını ve sağlığını) sağlamaya yönelik, gerektiğinde kanunlardan aldığı yetkiyle kişilerin ve toplulukların temel hak ve hürriyetlerini sınırlayabilen bir kamu hizmetidir. İdare tarafından gerçekleştirilen bu genel kolluk hizmeti, İçişleri Bakanlığına bağlı olarak jandarma ve emniyet teşkilatlarınca yürütülmektedir. İdare hukukunda, bu hizmeti yürüten jandarma ve polis de genel kolluk personeli olarak tanımlanmaktadır.

722 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçiler Kanununun 3 üncü maddesiyle, “gece bekçilerine; bir kimsenin can, mal ve ırzına saldırmaya yönelik tehditleri önlemek, suç işlenirken, işlendikten sonra veya henüz suçun izleri meydanda iken sanıkları yakalamak, kamu düzeni ve güvenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların yapılmasına karşı, genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak, adli kolluk işleriyle ilgili vakialarda, delillerin kaybolmamasını sağlayan, muhafaza tedbirlerini almak; uyuşturucu maddeler yapılan, satılan veya kullanılan yerleri, kumar oynanan genel ve herkese açık yerleri, mıntıkası dahilinde gizli fuhuş yapanları, halkın rahat ve huzurunu bozacak surette açık ve kapalı yerlerde gürültü yapanları, bulaşıcı ve salgın insan ve hayvan hastalıklarını, yangın, deprem, su baskını gibi afet ve tehlikelerle ilgili ön bilgileri, ilgili birimlere haber vermek ve gerekli önlemleri almak” gibi, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunuyla polislere yüklenen görev ve sorumluluklarla hemen hemen aynı mahiyette görevler, tevdi edilmiştir. Kanuni ve fiili olarak yürüttükleri hizmetlerin niteliği itibarıyla, gece bekçileri, kamu düzenini (bütün öğeleriyle) sağlamaya yönelik polis ve jandarma gibi, genel kolluk hizmetlerini yerine getirmektedirler. Bir başka ifadeyle, emniyet teşkilatına bağlı olarak, bu teşkilatın, ana hizmetlerini yürütmektedirler.

Devlet Memurları Kanununun hizmet sınıflarını gösteren 36 ıncı maddesinde, genel kolluk hizmetlerini yerine getiren ve emniyet teşkilatı bünyesinde faaliyet gösteren meslek mensupları “Emniyet Hizmetleri Sınıfında” tanımlanmıştır. Gece bekçileri ise emniyet teşkilatı personeli olmalarına rağmen, görev ve sorumluklarının niteliğiyle bağdaşmayacak şekilde “Yardımcı Hizmetler Sınıfında” yer almıştır. Bu düzenlemeye bağlı olarak, diğer kanunlarla, kolluk faaliyetinin (ağır, yıpratıcı ve risk taşıyan) niteliğine bağlı olarak emniyet hizmetleri personeline tanınan “yıpranma hakkı”, “fiili hizmet zammı”, “ek gösterge” gibi haklardan gece bekçileri yararlanamamaktadırlar. Bu durum hem Devlet Memurları Kanununda (DMK) hizmet sınıflarının oluşturulmasında gözetilen mantık ve ilkelere, hem de aynı nitelikte görev yapan personelin -idari hiyerarşi dışında nitelik farkı -yaratılarak ayrı sınıflarda yer almaları suretiyle, Anayasanın 10 uncu maddesinde yer alan eşitlik kuralına çelişir gözükmektedir.

Bütün bu sebeplerden dolayı, Komisyonda Hükümet temsilcilerinin de belirttiği gibi, çarşı ve mahalle bekçilerinin hizmet sınıfları konusunda, kanuni ve fiili olarak yürüttükleri hizmete uygun olarak, Devlet Memurları Kanununda değişiklik öngören yasal düzenleme çalışmasının öncelikle yapılması zarureti ortadadır. Bu yönde yapılacak düzenlemelerin, 59 uncu hükümetin “Acil Eylem Planında” belirtilen ve Devlet personel rejimi reformu kapsamında düşünülen “benzer statüler arasında ekonomik ve sosyal farklılıkların ve maaş-ücret dengesizliğinin giderilmesi” ilkesine de uygun düşeceği açıktır.

Bu konuda yapılan çalışmalarda iddia edilen, diğer kamu kurumlarında, koruma-güvenlik görevlisi, bekçi gibi adlarla güvenlik hizmeti yerine getiren personelin, çarşı ve mahalle bekçileriyle birlikte aynı hizmet sınıfında yer alması gerektiği tezi de yanlış bir tespite dayanmaktadır. Çünkü, Emniyet ve Jandarma teşkilatı dışındaki kurumlarda çalışanlarca, güvenliği sağlamaya yönelik üretilen hizmetler, kamu düzenin bütün öğelerini karşılar nitelikte değildir. Doktrinde özel kolluk faaliyeti olarak nitelenen bu hizmet grupları, sadece belli bir mahalli, binayı ve kişiyi çoğu zaman silahsız olarak korumaya, başka bir ifadeyle, kamu düzenin güvenlik, genel sağlık, genel ahlak veya dirlik-esenlik öğelerinden sadece birini veya bir kısmını korumaya yönelik, hizmet üretmektedirler. DMK’da “Emniyet Hizmetleri Sınıfının” oluşumunda gözetilen, genel kolluk hizmeti personeli olma ve emniyet teşkilatına bağlı olarak çalışma koşullarını, diğer kurumlarda çalışan özel kolluk personellerinin durumları karşılamadığı için çarşı ve mahalle bekçileriyle (bu arada polisle) aynı sınıf içerisinde söz konusu meslekleri değerlendirmek yanlış olacaktır.

2- Emekli Çarşı Ve Mahalle Bekçilerinin Silah Taşıma Ruhsatlarına İlişkin Değerlendirme:

6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Kanununun 7 nci maddesinin (B) bendinde “Vali, vali muavini, kaymakam ve bucak müdürlüğünden veya mülki idare amirliği hizmetlerinden; Hakim, C. Savcısı ve C. Savcı yardımcısı ile bu meslekten sayılanlardan; MİT hizmetleri mensuplarından; Emniyet hizmetleri sınıfına dahil kadrolarda çalışan

personelden emekli olanlar ile Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikte belirlenecek esaslara göre valiler tarafından verilecek izin vesikasını alanların” ateşli silahları taşıyabilecekleri veya mesken ya da iş yerinde bu silahları bulundurabilecekleri kayıt altına aldıktan sonra maddede isimleri sayılan meslek mensuplarının taşıyacakları veya bulunduracakları ateşli silahların taşınmasına veya bulundurulmasına yetki veren kayıt ve belgelerin, harca tabi olmadığı hüküm altına alınmıştır.

Hiç şüphesiz, kanun koyucunun maddede belirtilen meslek mensuplarına bu hakkı tanımamasının sebebi, icra edilen hizmetin niteliğinden doğan risklerin varlığından kaynaklanmaktadır. Yani, kanun koyucu, yürütülen hizmet nedeniyle can güvenliği bile tehlikeye düşen meslek mensuplarının, söz konusu riskin emekli olduktan sonra da süreceğinden bahisle, hiçbir harca tabi olmadan silah taşımalarında yarar görmüş, ve bu kişilerin uzun süren formalitelere boyun eğme ve oldukça fazla harç ödeme suretiyle bu hakkı kullanamamalarının önüne geçmek istemiştir.

Emniyet hizmetleri mensuplarıyla aynı mesleki risklerle karşı karşıya kalan emekli çarşı ve mahalle bekçilerine ise 6136 sayılı Kanunla düzenlenmesi öngörülen ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan, Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmeliğin, “Emekli Kamu Görevlileri” başlıklı 10 uncu maddesinde, kendilerinde mevcut bulunan veya sonradan alacakları zati silahları için taşıma ruhsatı verileceği belirtilmiştir. Ancak ne 6136 sayılı Kanunda, ne de ilgili yönetmelikte, emekli gece bekçilerinin taşımalarına izin verilen silahların harç vb. kayıtlardan istisna tutulmalarına yönelik bir hükme yer verilmemiştir. Gece bekçilerinin silah ruhsatlarının, benzer görevleri yerine getirdikleri polislerden farklı olarak, harca tabi kılınması, uygulamada bu meslek mensuplarının silah ruhsatı harçlarını ödeyememelerinden dolayı, bu silahları teslim etmeleri veya başkalarına devretmeleri sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, kanun koyucunun mesleki riskten dolayı silah taşımalarında yarar görmesi amacını engelleyen bir uygulamaya neden olmaktadır. Bu nedenle yapılacak yasal düzenlemeyle, 6136 sayılı kanunun 7 nci maddesinde gözetilen amaca uygun bir düzenlemenin yapılması zarureti ortadadır.

3- Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin Mevzuatta Belirtilen Görevlerden Farklı İşlerde Çalıştırılması:

722 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde “*Çarşı ve mahalle bekçileri zabıta hizmet ve görevleri dışında her ne suretle olursa olsun çalıştırılmazlar.*” denilmek suretiyle, çarşı ve mahalle bekçilerinin, kanunlarında belirtilen görevlere koşut işlerde çalıştırılmaları hükme bağlanmıştır.

Çarşı ve mahalle bekçilerinin (düzeltmesi gerektiğini yukarıda belirttiğimiz) DMK’da “yardımcı hizmetler sınıfında” yer aldıklarından bahisle, kendi iradelerinin hilafına, hizmetli, çaycı gibi yardımcı hizmetler birimlerinin işlerinde çalıştırılmalarına, kanunun cevaz verdiği

yaklaşımı da yanlış bir tespiti içermektedir. Çünkü, özel kanun niteliğindeki 722 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununda, bu meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları açık olarak belirtildiği gibi başka görevlerde çalıştırılmayacakları da açık olarak kurala bağlanmıştır. Özel kanunlarda hüküm varken (çeliştiği ölçüde) genel kanunlardaki hükümlerin uygulanmayacağı kuralı gereği, DMK'daki düzenlemeden yola çıkmaya imkan bulunmamaktadır.

Her ne kadar Emniyet Genel Müdürlüğünün çeşitli zamanlarda yayımlanmış genelgelerıyla, çarşı ve mahalle bekçilerinin kanunlarında belirtilen asli görevlerinin dışındaki işlerde çalıştırılmamaları istenmiş ise de Komisyonumuza gelen dilekçelerden ve Komisyonda konu hakkında bilgi veren İçişleri Bakanlığı temsilcilerinin verdiği bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla; uygulamada, çarşı ve mahalle bekçilerinin kendi iradeleri dışında, kanunun cevaz vermediği işlerde -özellikle mülki idare amirlerinin inisiyatifiyle- çalıştırıldığı tespit edilmiştir. Kanuna aykırı olarak gece bekçilerinin iradeleri hilafına yapılan bu uygulamanın düzeltilmesi zarureti ortadadır.

Karar:

Komisyonumuz, toplantı gündeminin 2 nci sırasında yer alan çarşı ve mahalle bekçilerinin sorunlarına ilişkin yukarıda yapmış olduğu tespit ve değerlendirmeler sonucunda:

Çarşı ve mahalle bekçilerinin hizmet sınıfının, kanunlarda verilen görevleri ve yürüttükleri hizmete uygun olarak değiştirilmesine ve benzer nitelikte hizmet yürüttükleri-polis gibi- meslek mensuplarına tanınan özlük haklarının, gece bekçilerine de tanınmasına; Emekli çarşı ve mahalle bekçilerinin, benzer nitelikte görev yapan emekli emniyet teşkilatı mensuplarına tanındığı gibi kanun koyucunun bu meslek mensuplarının silah taşımaları konusunda öngördüğü amaca uygun olarak, taşıdıkları silahtan harç alınmamasına yönelik gerekli yasal düzenlemelerin bir an önce çıkarılması tavsiye edilip, bu aşamada, yasal düzenleme gerektiren bu konular hakkında, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ile TBMM İçtüzüğü'nün 116 ncı ve 117 inci maddeleri uyarınca Komisyonumuzca başka bir işlem yapılamayacağına,

Çarşı ve mahalle bekçilerinin görev ve sorumluluklarının belirtildiği 722 sayılı Kanununa aykırı olarak, kendilerine tevdi edilen görevlerden başka işlerde çalıştırılmamasına yönelik, yetkili idari makamlarca gerekli çalışmaların yapılmasına, TBMM İçtüzüğü'nün 117 inci ve devamı maddeleri uyarınca,

karar verildi.

Yahya AKMAN
Şanlıurfa Milletvekili
Başkan

Alaettin GÜVEN
Kütahya Milletvekili
Başkanvekili

Kenan ALTUN
Ardahan Milletvekili
Sözcü

Fehmi ÖZTUNÇ
Hakkari Milletvekili
Katip Üye
(İmzada Bulunamadı)

Abdülmecit ALP
Bursa Milletvekili
Üye

Ali Rıza GÜLÇİÇEK
İstanbul Milletvekili
Üye

Cahit CAN
Sinop Milletvekili
Üye
(İmzada Bulunamadı)

Göksal KÜÇÜKALİ
İstanbul Milletvekili
Üye
(İmzada Bulunamadı)

İbrahim ÖZDOĞAN
Erzurum Milletvekili
Üye

Nezir BÜYÜKCENGİZ
Konya Milletvekili
Üye

Şevket ARZ
Trabzon Milletvekili
Üye

Talat KARAPINAR
Ankara Milletvekili
Üye

Zeynep Damla GÜREL
İstanbul Milletvekili
Üye
(İmzada Bulunamadı)

Züheyir AMBER
Hatay Milletvekili
Üye
(İmzada Bulunamadı)

Erdoğan ÖZEGEN
Niğde Milletvekili
Üye
(İmzada Bulunamadı)